

**DE BIDSPRINKHAAN *IRIS ORATORIA* NAAR
NEDERLAND VERSLEEPT (MANTODEA:
EREMIAPHILIDAE)**

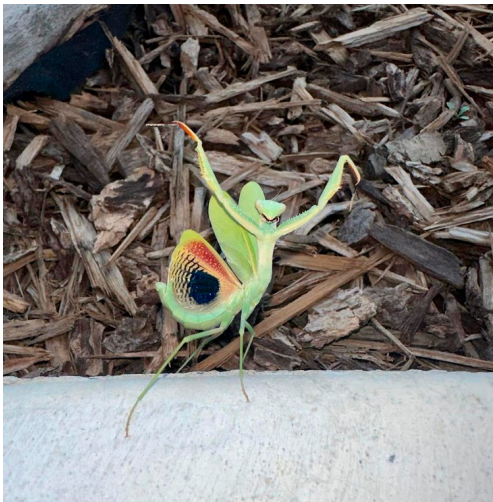
Jinze Noordijk

Af en toe wordt er in Nederland een insect gefotografeerd dat simpel op naam gebracht kan worden. Op 4 april 2024 werd door Dave van Hattem een mannetje van de bidsprinkhaan *Iris oratoria* (Linnaeus, 1758) op de gevoelige plaat vastgelegd in een groot bungalowpark in America (LI) (fig. 1). De foto werd op de website Waarneming.nl geplaatst en aangezien het dier in dreighouding zijn spectaculair gekleurde vleugels liet zien, bestond er over de identiteit geen twijfel. De typische vorm en kleuren van die vlek zijn kenmerkend voor de soort (Battiston et al. 2010, Brock 2017). Deze vondst kreeg media-aandacht doordat Lobke Kapteijns op de website Omroepbrabant.nl er een artikel over schreef (11 april 2024), hetgeen werd overgenomen door andere media.

Determinatie is lastiger bij nimfen. Jochem Kühnen fotografeerde op 4 september 2009 een juveniele

bidsprinkhaan in Beek (GL) (fig. 2). De Italiaanse bidsprinkhanenexpert Roberto Battiston schreef naar aanleiding van die foto het volgende 'I can give you 99 % of confidence, I think you can safely [note this specimen] as *I. oratoria*'. Een 99 % of 100 % zekerheid van de Beekse juveniel verandert niets aan de status van de soort in ons land, namelijk dat ook *I. oratoria* behoort tot die soorten die incidenteel naar ons land versleept worden.

De bidsprinkhaan op het bungalowpark in Limburg is ongetwijfeld meegelift met vakantiegangers. Het exemplaar in Beek zou ook uit een eipakket kunnen zijn gekomen, die met sierplanten uit Zuid-Europa is geïmporteerd. Deze importroute is ook voor *Hierodula tenuidentata* Saussure, 1869 zeer aannemelijk. Van deze bidsprinkhaan werd door Kühnen & Noordijk (2023) een verzameling juvenielen gemeld uit een tuin in Elst (GL) en later zijn daar nog waarnemingen bijgekomen uit een tuin in Oudendoorn (ZH, 2 oktober 2023 en dood op 10 oktober 2023, foto's op Waarneming.nl, det. Roberto Battiston) en een tuin in Uitgeest (NH, 13 oktober 2023, leg. Juri Gerkema

Figuur 1. Man van *Iris oratoria*, America (Limburg), 4.IV.2024. Foto Dave van Hattem.

Figure 1. Male *Iris oratoria*, America (province of Limburg), 4.IV.2024. Photo Dave van Hattem.

Figuur 2. Waarschijnlijk een juveniel van *Iris oratoria*, Beek (Gelderland), 4.IX.2009. Foto Jochem Kühnen.

Figure 2. Likely a juvenile of *Iris oratoria*, Beek (province of Gelderland), 4.IX.2009. Photo Jochem Kühnen.

& Pieter Tuin, det. Jinze Noordijk, col. Naturalis Biodiversity Center). In Thüringen is eenmaal een vrouwtje van *I. oratoria* in een tuin aangetroffen, waar ze ook een eipakket heeft afgezet (Hartmann et al. 2018, Schwarz & Ehrmann 2018). De soort is al bijna een eeuw geleden in de Verenigde Staten terecht gekomen en breidt zich daar gestaag uit, vaak geholpen door versleping door mensen (Maxwell & Eitan 1998). Het was dus wel te verwachten dat deze opvallende bidsprinkhaan ook een keer in Nederland vastgesteld zou worden.

Iris oratoria leeft in een vrij nauwe gordel rondom de Middellandse Zee en meer oostelijk tot in Iran (Battiston et al. 2010, 2021). Hier bewoont ze droge leefgebieden met lage struikachtige begroeiing. Het is niet aannemelijk dat deze soort zich in Nederland kan vestigen. Sterker nog, er lijkt ook in Zuid-Europa geen noordelijke uitbreiding onder invloed van klimaatverandering plaats te vinden (Battiston et al. 2021).

Veel dank aan Jochem Kühnen en Dave van Hattem die hun waarnemingen administreerden en Roberto Battiston (Museo di Archeologia e Scienze Naturali 'G. Zannato') voor het beoordelen van de foto's van de nimf.

LITERATUUR

- Battiston, R., L. Picciau, P. Fontana & J. Marshall 2010. Mantids of the Euro-Mediterranean area. – World Biodiversity Association, Verona. [WBA Handbooks 2]
- Battiston, R., E. Castiglione, W. Di Pietro, S. Lazzaretti, F. Manti & A. Sciberras 2021. A social beauty: distribution, ecology and conservation of *Iris oratoria* in the Central Mediterranean region (Insecta: Mantodea). – *Fragmenta Entomologica* 53: 413-418.
- Brock, P. 2017. A photographic guide to insects of Southern Europe & the Mediterranean. – Pisces Publications, Newbury.
- Hartmann, M., G. Koehler & R. Ehrmann 2018. Die Europäische Gottesanbeterin, *Mantis religiosa religiosa* Linnaeus, 1758, und die Mittelmeer-Gottesanbeterin, *Iris oratoria* (Linnaeus, 1758) (Insecta:

Mantodea, Mantidae et Tarachodidae), neu für Thüringen. – *Mitteilungen des Thueringer Entomologenverbandes e.V.* 25(2): 38-47.

Kühnen, J. & J. Noordijk 2023. Eerste vondst van de Aziatische bidsprinkhaan *Hierodula tenuidentata* in Nederland (Mantodea: Mantidae). – *Entomologische Berichten* 83: 62-64.

Maxwell, M.R & O. Eitan 1998. Range expansion of an introduced mantid *Iris oratoria* and niche overlap with a native mantid *Stagmomantis limbata* (Mantodea: Mantidae). – *Annals of the Entomological Society of America* 91: 422-429.

Schwarz, C.J. & R. Ehrmann 2018. Invasive Mantodea species in Europe. – *Articulata* 33: 73-90.

SUMMARY

The praying mantis *Iris oratoria* transported to the Netherlands (Mantodea: Eremiaphilidae)

A male of the praying mantis *Iris oratoria* was photographed in a holiday park in the province of Limburg in 2024. In 2009, a juvenile which very likely belongs to the same species, was photographed in the province of Gelderland. These findings are undoubtedly the result of unintentional introductions of either the egg sacs or the specimens themselves. It seems implausible that this xerothermophilic species can settle in the Netherlands.

J. Noordijk
EIS Kenniscentrum Insecten, Leiden
jinze.noordijk@naturalis.nl